

TÜRKİYE'DE SANAT ALANINDA ÇALIŞAN AKADEMİSYENLERİN BİLİMSEL ARAŞTIRMA OLGUSUNA BAKIŞ AÇILARI VE AKADEMİK YAYIN SÜREÇLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION OF THE PERSPECTIVES OF ACADEMICS WORKING IN THE FIELD OF ART IN TURKEY ON THE CONCEPT OF SCIENTIFIC RESEARCH AND THEIR ACADEMIC PUBLICATION PROCESSES

 Kemal TİZGÖL¹

 Aysun BAŞKAYA²

¹ Doç., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, kemaltizgol@akdeniz.edu.tr

² Sanatta Yeterlik Öğrencisi., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, aysunbaskaya@gmail.com

Geliş Tarihi / Date Applied
07.05.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted
20.06.2025

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye'de sanat alanında görev yapan akademisyenlerin bilim ve bilimsel araştırma kavramlarına yönelik algılarını, tutumlarını ve bireysel yayın süreçlerindeki deneyimlerini nitel bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, sanatçı akademisyenlerin bilimsel araştırma olgusuna dair görüşleri, yayın süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar ve temel araştırma yöntemlerinin sanat alanına uygunluğu hakkındaki değerlendirmeleri derinlemesine ele alınmıştır. Ayrıca sanat ve bilim ilişkisi tarihsel ve kuramsal bağlamda tartışılmış; sanat pratiği ile bilimsel araştırma arasındaki etkileşim çok boyutlu olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem modeliyle belirlenen yedi sanat akademisyeniyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanmaktadır. Betimsel analiz yoluyla çözümlenen veriler, katılımcıların bilimsel araştırmaya yönelik algılarının mesleki disiplin, akademik deneyim ve bireysel değer yargılarına göre farklılaştığını göstermektedir. Bulgular, sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırmayı çoğunlukla kurumsal bir zorunluluk olarak gördüklerinin yanısıra yaratıcı sürecin sınırlandırılması, yayın baskısı ve metodolojik yetersizlikler gibi çeşitli yapısal ve kültürel engellerle de karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Katılımcılar, disiplinlerarası yaklaşımlara ve alternatif araştırma yöntemlerine açık olduklarını vurgulamış; sanat ve bilim ilişkisinin daha yaratıcı ve esnek modellerle yeniden tanımlanabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu çalışma, sanat alanında bilimsel araştırma kültürünün güçlendirilmesine yönelik olarak bilimsel okuryazarlığın artırılması, disiplinlerarası iş birliklerinin teşvik edilmesi ve üniversitelerde araştırma ortamının zorlayıcı değil, motive edici olanaklarla desteklenmesi yoluyla yayın kalitesinin yükseltilebileceğini önermektedir. Ayrıca, sanatsal araştırmaların üniversitelerin akademik performansına ulusal ve uluslararası düzeyde anlamlı katkılar sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat ve Bilim İlişkisi, Bilimsel Araştırma, Sanatsal Araştırma, Sanat Temelli Araştırma, Akademik Yayın.

ABSTRACT

This study qualitatively examines the perceptions, attitudes, and individual publication experiences of academics working in the field of art in Turkey regarding science and scientific research. It explores artist-academics' views on the nature of scientific inquiry, the challenges they face during publication processes, and their evaluations of the suitability of conventional research methods for the arts. The relationship between art and science is also discussed within historical and theoretical contexts, and the interaction between artistic practice and scientific research is assessed from a multidimensional perspective.

The study is based on semi-structured interviews with seven academics selected through criterion sampling. Data analyzed via descriptive analysis reveal that participants' perceptions of scientific research vary depending on their disciplinary background, academic experience, and personal values. Findings indicate that many participants view scientific research as an institutional obligation and face structural and cultural challenges such as constraints on creativity, publication pressure, and methodological limitations. Nevertheless, participants expressed openness to interdisciplinary approaches and alternative research models, emphasizing the potential to redefine the art-science relationship in more flexible and creative ways.

The study suggests that promoting scientific literacy, supporting interdisciplinary collaboration, and improving research environments through motivational rather than coercive academic structures could enhance research quality in the arts. It also argues that artistic research can contribute meaningfully to the academic performance of universities at both national and international levels.

Keywords: Relationship Between Art and Science, Scientific Research, Artistic Research, Art-Based Research, Academic Publication.

1. GİRİŞ

Bilimsel bilgi üretimi, yalnızca doğa ve sosyal bilimler alanlarıyla sınırlı değildir; sanat alanı da özgün yöntem ve yaklaşımlarıyla bilimsel araştırma süreçlerine katkı sunmaktadır. Ancak sanatın doğası gereği öznel, yorumlayıcı ve estetik temelli bir alan olması, bu katkının nasıl tanımlanacağı ve değerlendirileceği konusunda çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Özellikle Türkiye bağlamında, sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilim ve bilimsel araştırma kavramlarına bakış açıları, çoğunlukla yeterince araştırılmamış ve sistematik biçimde ele alınmamıştır.

Sanat eğitiminin akademik bir zeminde kurumsallaşması uzun bir tarihsel sürece dayanmaktadır. Batı’da modern anlamda sanat eğitimi sunan ilk kurumların, İtalya’da Rönesans döneminde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda, 1563 yılında Medici ailesi tarafından Floransa’da kurulan *Accademia di Belle Arti*, resmi nitelikteki ilk sanat akademilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Söz konusu akademi, çeşitli sanat disiplinlerinde eğitim sunmuş ve Rönesans sanatçılarının yetişmesinde önemli bir rol oynamıştır. İngiltere’de ise 1837 yılında Londra’da kurulan *Royal College of Art*, dünyanın en eski sanat ve tasarım okullarından biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle yüksek lisans düzeyindeki programlarıyla tanınan kurum; tasarım, güzel sanatlar, mimarlık ve moda gibi alanlarda uzmanlaşmıştır. Fransa’da sanat eğitiminin kurumsallaşması 17. yüzyılda *École des Beaux-Arts* ile başlamış, bu kurum 19. yüzyılda lisansüstü eğitim programlarını geliştirerek daha ileri bir akademik düzeye ulaşmıştır. Almanya’da ise Frankfurt kentinde bulunan *Städelschule* Güzel Sanatlar Akademisi, 1817 yılından itibaren sanat eğitimi alanında faaliyet göstermektedir (“History”, *Städelschule*).

Amerika Birleşik Devletleri’nde yükseköğrenim düzeyinde sanat eğitimi veren ilk profesyonel okul, 1869 yılında Yale Üniversitesi bünyesinde açılmıştır. Bunu takiben Syracuse Üniversitesi benzer bir yapıyla sanat eğitimi sunmaya başlamıştır. Bu kurumlarda çizim, resim, heykel gibi uygulamalı sanat derslerinin yanı sıra sanat tarihi gibi teorik dersler de programlara dâhil edilmiştir. 1920’li yıllardan itibaren Yale ve Syracuse’un yanı sıra Washington ve Oregon gibi eyaletlerde de güzel sanatlar alanında yüksek lisans (MFA) dereceleri verilmeye başlanmıştır. Bu süreçte dikkat çeken bir diğer gelişme ise Ohio Devlet Üniversitesi’nde 1929 yılında resim alanında verilen ilk doktora derecesidir. Bu üniversite 1968 yılına kadar güzel sanatlar alanında doktora derecesi vermeye devam etmiş, ancak bu tarihten sonra doktora programları sonlandırılmıştır (Taşdemir, 2022). 1974’de İngiltere’de Ulusal Akademik Dereceler Konseyi (CNA), Sanat ve Tasarım Alanında Ulusal Akademik Dereceler Konseyi ile birleşmiş ve başlangıcından itibaren doktora derecesi vermekle yetkilendirilmiştir. Bu konsey bir doktora derecesi için dört temel gereklilik belirlemiştir. Bunlar; sınırları çizilmiş bir konuyla ilgili sistematik sorgulama, diğer gözlemcilerin incelemelerine açık bir yöntem, diğer gözlemcilerin değerlendirmelerine açık sonuçlara erişim ve çıktının bilgi ve anlayışı artırmasıdır (Borg, 2009, s. 76).

Türkiye’deki ilk güzel sanatlar akademisi, 1882 yılında resim, heykel ve mimarlık alanlarında eğitim vermek üzere kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi’dir. Bu kurum, günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi adıyla faaliyet göstermektedir. Türkiye’de kurulan ilk enstitü ise, bu üniversitenin henüz “Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi” adını almadan önceki dönemde, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ismiyle anıldığı süreçte, 1972 yılında Yüksek Mimarlık Bölümü’ne bağlı olarak kurulan Şehircilik Araştırma Enstitüsü’dür (bkz. “Tarihçe”). Daha sonra Marmara Üniversitesi’nde 1992 yılında kurulan Güzel Sanatlar Enstitüsü bünyesinde Yüksek

Lisans ve Sanatta Yeterlik programları açılmıştır. Yine aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Kurulmuş ve böylelikle ülkemizde bahsedilen üniversiteler aracılığı ile sanat alanında lisansüstü eğitim verilmeye başlanmıştır.

Sanat alanında yüksek lisans ve doktora düzeyinde sanatta yeterlik programlarının açılmasıyla birlikte, sanat eğitimi veren üniversitelerde görev yapan akademisyenler için de sosyal ve fen bilimlerinde olduğu gibi, akademik kadro atama ve yükseltme süreçlerinde bilimsel araştırma projeleri yürütmek ve “bilimsel” yayınlar yapmak zorunlu bir kriter haline gelmiştir. Bu sistemin getirdiği sonuçlar doğrultusunda; sanatsal araştırmaların hangi bilimsel yöntemlerden yararlanabileceği, sanat alanında bilimsel yayın yapmanın gerekliliği, sanatın yeni bir bilgi üretip üretemeyeceği ve mevcut yayınların niteliği gibi sorular tartışma konusu haline gelmiştir.

Bu noktada, Türkiye’deki sanatçı akademisyenler için görece yeni sayılabilecek bir yaklaşım olan sanat odaklı/sanat temelli araştırma yöntemi öne çıkmaktadır. Eğitimde sanat temelli araştırmalar; sanatın uygulama boyutunu, politik ve pedagojik kuramla ilişkili karar süreçlerini destekleyen önemli bir soruşturma biçimi olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, son yıllarda sanat temelli araştırmalar yalnızca eğitsel alanlarla sınırlı kalmamış; tıp, mühendislik, ticaret ve fen bilimleri gibi farklı disiplinlerde de benimsenmiştir. Yaratıcı bilimin yöntemlerini, niteliğini ve esaslarını tanımlama çabaları, bu tür araştırmaların kuramsal temellerinin daha fazla sorgulanmasına yol açmaktadır. Bilim insanları arasındaki bu tartışmalar, sanat temelli araştırmalara yönelik akademik ilgiyi canlı tutmaktadır (Keser & Narin, 2017).

Bu kapsamda, çalışmada öncelikle sanat literatüründe sıkça kullanılan araştırma türlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ardından, nitel araştırma tekniklerinden ölçüt örneklem yöntemiyle belirlenen bir grup akademisyenle, araştırma sorunsalına uygun olarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış sorular aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüşleri çalışmaya doğrudan eklenmiş; elde edilen bulgular doğrultusunda sonuç bölümü yapılandırılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, sanat alanında görev yapan akademisyenlerin bilimsel araştırma ve akademik yayınlara yönelik tutumlarını, önyargılarını, kaygılarını ve bu süreçlerde yaşadıkları deneyimlere ilişkin sorunları incelemektir. Çalışma, söz konusu sorunların nedenlerini anlamayı, bu sorunlara yönelik yeni bakış açıları geliştirmeyi ve sanat alanına özgü çözüm önerileri ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca, sanatçı akademisyenlerin sanat alanında yapılmış akademik yayınlara dair değerlendirmelerinin tespit edilmesi de araştırmanın kapsamındadır. Alan yazın incelendiğinde, bu konuyu benzer biçimde ele alan bütüncül bir çalışmaya rastlanmaması, araştırmanın özgünlüğünü ve önemini artırmaktadır.

Bu genel amaçlar doğrultusunda, araştırmanın özel hedefleri şunlardır:

1. Sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırmaya ve yayınlara yönelik tutum, önyargı ve kaygılarını ortaya koymak,
2. Akademik yayın ve araştırma süreçlerinde karşılaşılan sorunları belirlemek,
3. Bu sorunların çözümüne yönelik alternatif bakış açıları ve yöntem önerileri geliştirmek,
4. Sanat alanında yapılmış akademik yayınlara ilişkin akademisyen değerlendirmelerini analiz etmek,

5. Bilimsel yayın üretiminin, sanatın özgün yapısıyla nasıl daha uyumlu hale getirilebileceğine dair önerilerde bulunmak.

3. YÖNTEM

Nitel yöntemlerin pratik ve genellenebilir doğasına karşın, nitel yöntemler araştırmacılara, olgulara ilişkin derinlik, yoğunluk ve öznel süreçleri sunmaktadır. Bu sayede araştırmacılar, nicel yöntemlerin kolay uygulanabilir matematiksel analizleri ile değil, kendi yaşantılarını da işin içine katarak daha zor analizler ile yüzleşirler. Bu zorluğu aşmak ve nitel araştırmayı uygulanabilir kılmak için çeşitli araştırmacılar tarafından çoğunlukla kendi araştırma süreçlerinde öğrendikleri deneyim ve bilgilerden hareketle belirli yöntemler geliştirilmiştir (Miles & Huberman, 1994).

Nitel araştırmalar genellikle amaçlı bir şekilde belirlenmiş az sayıda örneklerle yürütülür. Nitel örnekler bazen tek bir birey veya küçük bir grubu kapsayabilirken, nicel araştırmalar ise genellikle rastgele belirlenmiş daha geniş örnekleri kapsamaktadır (Strauss ve Corbin, 2014). Söz konusu iki araştırma yaklaşımını farklılaştıran durum yalnızca örneklem belirleme yöntemleri değildir. Bunun yanında her iki yaklaşımın kuramsal kökenleri de belirgin farklılık göstermekte; nicel yöntemler veri genişliği ve genellenebilirliğe odaklanırken, nitel yöntemler veri derinliğine odaklanmaktadır (Neuman & Robson,; Patton, aktaran Baltacı, 2018). Belli araştırma konularında evreni belirlemek veya araştırma sonuçlarının geniş bir evrene genellenmesi söz konusu değildir. Özellikle bir grubun (evsiz insanlar, mülteciler, özel bir hasta grubu veya özel bir suçlu grubu vb.) veya özel bir olgunun (uyuşturucu madde kullanımı veya cinsel yönelimler vb.) araştırıldığı durumlarda evren, çoğu kez ulaşılan en küçük birim olabilmekte ve evrenin büyüklüğünün belirlenmesi her durumda mümkün olamamaktadır (Charmaz, 2011; Neuman & Robson, 2014). Böylesi evrenler için örneklem çerçevesi oluşturmak da mümkün olmadığından, bu evrenlerden olasılığa dayalı ya da temsili bir örneklem seçilmesi de söz konusu olamaz (Marshall & Rossman, 2014). Evrenin doğasına ilişkin belirgin bir öngörüye sahip olunamayan durumlarda, olasılığa dayalı olmayan örneklem seçim teknikleri kullanılmaktadır (Strauss & Corbin, 2014). Nitel araştırma yaklaşımının örneklem belirleme yöntemlerinden olan olasılığa dayanmayan örneklem belirleme yöntemindeki düşünce, araştırmanın daha derinlemesine yapılabilmesi için bilgi zengini durumların seçilmesidir (Vogt vd., 2012).

Örneklem grubunun belirli niteliklere sahip kişilerden seçilmesi koşulu doğrultusunda bu çalışmada akademisyen sanatçıların görüşleri araştırılacağı için amaçlı örneklem yöntemlerinden olan ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış veri toplama araçları, sahip olduğu belli düzeydeki standartlığı, esnekliği ve belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olması nedeniyle araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırma ve akademik yayın süreçlerine dair bakış açılarının incelenmek istendiği bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Elde edilen bilgilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini arttırmak amaçlı çevrim içi görüşmeler yapılarak veriler kayıt altına alınarak veri kaybının önüne geçilmiştir. Araştırmanın amacı çerçevesinde hazırlanan yarı yapılandırılmış veri toplama araçlarının geçerliğinin sağlanması için, hazırlanan sorular uzman görüşüne sunulmuştur. Görüşme sorularının hazırlanmasında; soruların kolaylıkla anlaşılması ve yanıtlayıcıyı yönlendirici olmaması gibi ilkelere dikkat edilmiştir. Görüşme sorularının uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeleri yapılmış

ve eksikliklerin giderilmesi sağlanmıştır. Görüşme esnasında izlenmesi gereken, görüşmenin deneme ya da sınama olmadığının bilincinde olmak, yönlendirmemek, sade bir dinleyici olmak gibi kurallara dikkat edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Soruları

Araştırmanın amacı doğrultusunda “Sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırma olgusuna bakış açıları ve kendi akademik yayın süreçlerinde yaşadıkları zorluklar nelerdir” probleminden yola çıkarak sorular hazırlanmıştır. Bu soruların geçerliliği bir uzman tarafından incelenmiş gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

- 1- “Bilimsel Araştırma” size göre neyi ifade etmektedir ve temel olarak hangi kıstasları içermelidir?
- 2- Üniversitelerde sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırma ve yayın yapması gerekli midir, bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
- 3- Sanat alanında yapılan bilimsel araştırma ve yayın çalışmalarının, bilimsel niteliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 4- Sizce sanat alanında yapılan bilimsel çalışmalar nasıl olmalı ve hangi kriterleri taşımalıdır?
- 5- Sanat alanında yapılan nicel ve nitel çalışmalar hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- 6- Sanat alanında hangi araştırma yöntemlerinin uygun olacağını düşünüyorsunuz açıklayınız.
- 7- Sanat Odaklı Araştırma (Art Based Research), Sanatsal Araştırma (Artistic Research) hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 8- Sizce sanat alanında yapılan bilimsel çalışmaların, yerleşik bilimsel araştırma metodolojilerinden farklı yönleri olmalı mıdır; bu konuda görüşleriniz nelerdir?
- 9- Sanat alanında yapılan çalışmaların yayımlanabileceği yeterli sayıda akademik dergi olduğunu düşünüyor musunuz, görüşleriniz nelerdir?
- 10- Sanat alanında akademik yükseltmeler ve atamalar için zorunlu kılınan indeksli dergilerde bilimsel yayın yapma koşulu hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- 11- Kendi alanınızda bilimsel araştırma ve yayın yapma konusunda önyargı, korku, endişe, kaygı gibi duygular yaşıyor musunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan devlet üniversitelerinin güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise, araştırma görevlileri ve profesör unvanına sahip akademisyenler dışında kalan; görsel sanatlar ve plastik sanatlar alanlarında sanatsal üretim yapan ve aktif akademik yayın sürecine dâhil olan yedi farklı bölümde görevli öğretim elemanları oluşturmaktadır. Katılımcılar, daha önceden bilgilendirilerek gönüllülük esasına göre çalışmaya dâhil edilmiş; her biriyle uygun zaman dilimlerinde randevu alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Bölüm	Akademik Unvan	Çalışma Yılı
K1	45	Kadın	Resim	Dr. Öğr. Üyesi	16
K2	45	Kadın	Seramik ve Cam	Doçent	16
K3	43	Erkek	El Sanatları	Öğr. Gör.	16
K4	43	Erkek	Heykel	Dr. Öğr. Üyesi	18
K5	49	Kadın	Grafik	Öğr. Gör.	19
K6	54	Kadın	Fotoğraf	Doçent	26
K7	38	Erkek	Tekstil ve Moda Tasarımı	Doç. Dr.	14

Not. Katılımcılar, etik ilkelere uygun olarak K1-K7 biçiminde kodlanmıştır. Tablodaki veriler katılımcıların kendi beyanlarına dayanmaktadır.

E-görüşme yüz yüze görüşmenin elektronik ortamda gerçekleştirilen halidir. Zaman ve mekân açısından esneklik sağlar (Salman Yıkmış, 2020). Örneklemelerin farklı şehirlerde olması dolayısıyla esneklik bakımından hem örneklem hem de görüşmeci için rahatlık sağlayacağından dolayı yüz yüze çevrim içi görüşmeler 10.02.2024/30.04.2024 tarihleri arasında yapılmıştır.

Örneklem grubu belirlenirken aşağıdaki ölçütler doğrultusunda seçim yapılmıştır (Bkz. Tablo 1)

- Akademisyen olması
- Aktif sanatsal üretimlerine devam eden kişiler olması
- Güzel sanatlar fakültelerinin plastik sanatlar ve görsel sanatlar bölümlerinde çalışıyor olmaları
- Aktif yayın sürecinde olan Öğr. Görevlisi, Dr. Öğr. Üyesi ve Doçent unvanına sahip kişiler olması

3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Çalışmanın amacı doğrultusunda, nitel veri toplama araçlarından biri olan “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Bu bağlamda, kavramsal çerçevenin oluşturulması ve görüşme sorularının nitelikli biçimde hazırlanabilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurulmuş; bu doğrultuda 11 maddelik yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır.

Araştırmada yer alan katılımcılar, bilgilendirilmiş gönüllülük esasına göre sürece dâhil edilmiş; veri toplama süreci tüm etik ilkelere uygun biçimde yürütülmüştür. Bu çalışma, ilgili üniversitenin etik kurulundan alınan izinle gerçekleştirilmiştir. Etik kurul onay belgesi, derginin değerlendirme süreci kapsamında ayrıca editörlüğe sunulmuştur. Görüşmeler çevrim içi

ortamda gerçekleştirilmiş olup, her bir görüşmenin süresi 23 ila 55 dakika arasında değişmektedir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcı Görüşme Süreleri Tablosu

Katılımcılar	Görüşme Süresi
K1	35 dakika
K2	23 dakika
K3	46 dakika
K4	52 dakika
K5	40 dakika
K6	53 dakika
K7	55 dakika

Görüşmelerde detaylı ve derinliğe sahip özgün görüşler elde edebilmek için katılımcıların fikirlerine müdahale edilmemiş ve yönlendirici yorumlar yapılmamıştır. Veri kaybına sebebiyet vermemek amacıyla katılımcıların izni alınarak görüşmeler Microsoft Teams video konferans platformu aracılığıyla kayıt altına alınmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Bu çalışmanın amacı, sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırma ve yayın süreçlerinde karşılaştıkları sorunları anlamak ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek olduğundan, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve tutumlarını doğrudan kendi ifadeleriyle ortaya koyarak, durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlayarak verilerin değerlendirilmesine imkân tanıyan betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Betimsel analizin, araştırmacılar için çalışmak istedikleri farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmeleri için sıklıkla başvurulan bir yöntem olduğu belirtilmiştir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Betimsel analiz; elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı, görüşülen bireylerin görüşlerinin çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla sık sık doğrudan alıntılarının kullanıldığı analiz tekniği (Yıldırım ve Şimşek, 2003) olduğundan, çalışmanın amacına uygun bir çerçeve sunmuştur.

Görüşmelerin analiz sürecinde, katılımcıların ifadeleri birebir aktarılmış ve ses kayıtları yazılı metne dönüştürülerek deşifre edilmiştir. Yedi akademisyenle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda toplam 38 sayfalık nitel veri elde edilmiştir. Bu veriler, içeriklerine göre tematik olarak sınıflandırılmış ve betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Elde edilen transkriptler araştırmacılar tarafından dikkatlice okunmuş; her bir katılımcı ifadesi, belirlenen ana temalarla ilişkili olabilecek tekrar eden kavramlar, vurgular ve düşünce örüntüleri açısından incelenmiştir.

Çalışmanın amacı ve araştırma soruları doğrultusunda, analiz öncesinde beş ana tema belirlenmiş; görüşme verileri bu tematik yapı çerçevesinde sınıflandırılmıştır:

- 1- Bilimsel Bilgi, Bilimsel Araştırma ve Bilimsel Araştırmanın Temel Nitelikleri Üzerine Görüşler
- 2- Akademik Çerçeve de Sanat ve Bilimin Karşıtlık ve Ortaklığına Dair Düşünceler,
- 3- Sanat Alanında Yapılan Bilimsel Çalışmaların Niteliğine Dair Görüşler
- 4- Sanat Alanında Yeni ve Alternatif (Art Based Research ve Artistic Research) Araştırma Modeli Sunan Yöntemlere Dair Görüşler
- 5- Sanatçı Akademisyenlerin Bilimsel Yayın Yapma Zorunluluğu ve Yayımlama Süreçlerine Dair Görüşler

Katılımcı görüşleri yazıya aktarıldıktan sonra, her tema ile ilişkili tekrar eden ifade ve kavramlar belirlenmiş; bu kavramlar, anlam kümeleri oluşturacak şekilde temaların altında kodlanmıştır. Her bir katılımcı ifadesi, belirlenen ana temalarla ilişkili olabilecek tekrar eden kavramlar, vurgular ve düşünce örüntüleri açısından incelenmiştir. Kodlama sürecinde “zorunluluk”, “yaratıcılık”, “nitelik”, “bilimsellik”, “yayın baskısı” ve “öznel değerlendirme” gibi sık tekrarlanan ifadeler öne çıkmış; ifade sıklığına dayalı olarak temalara ilişkin anlam kümeleri oluşturulmuştur. Bu kodlar, yorumdan ziyade doğrudan anlatımı yansıtan kategorik örüntüler üzerinden betimlenmiştir. Kodlama süreci, önceden belirlenen tematik çerçeveye göre veri parçalarının uygun başlıklar altında toplanması yoluyla ilerlemiş; böylece veriler anlamlı kümeler hâline getirilmiştir. Kodlama işlemi, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş ve temalar üzerine karşılıklı uzlaşa sağlanarak tamamlanmıştır. Analiz sürecinde, katılımcıların genel görüşlerinden hareketle ortak eğilimler belirlenmiş; bunun yanı sıra yalnızca benzerlik gösteren değil, birbirinden farklı ve zıt bakış açılarını temsil eden ifadeler de dikkate alınmıştır.

Ayrıca, betimsel analiz yönteminin temel ilkelerine uygun olarak, katılımcıların görüşlerinin temsil gücünü artırmak amacıyla doğrudan alıntılara sıkça yer verilmiştir. Alıntılar, temaların içeriğini zenginleştirmek ve bulguların katılımcı diline sadık kalınarak aktarılmasını sağlamak için kullanılmıştır. Böylece verinin öznel yapısı korunmuş ve yorumların katılımcı ifadelerine dayalı bir temele oturması amaçlanmıştır.

Çalışmada üçgenleme tekniğine başvurulmamıştır. Araştırma, tek veri kaynağı olan yarı yapılandırılmış görüşmelere dayalı olarak yürütülmüş; bu yöntem, araştırmanın odaklandığı anlam derinliği ve katılımcı görüşlerinin bireysel bağlamda ele alınması açısından yeterli görülmüştür. Ek olarak, çalışma tamamlandıktan sonra müsaitliği gözetilerek çalışma grubundan iki katılımcıya yeniden ulaşılmış ve çalışmanın bulgular bölümü okutulmuştur. Burada amaç, katılımcılardan görüşlerinin doğru yansıtılıp yansıtılmadığına yönelik düşüncelerini almaktır. İki katılımcı da ilgili bölümleri okumuş, görüşlerinin doğru yansıtıldığını belirtmiş ve durumu onaylamıştır. Geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla katılımcı doğrulaması ve araştırmacılar arası kontrol sağlanmıştır. Böylece çalışmanın güvenilirliği pekiştirilmiştir.

4. BULGULAR

Sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırma olgusuna bakış açıları ve akademik yayın süreçlerine dair yapılan çevrimiçi görüşmeler sonucunda elde edilen verilerden, “Verilerin Analizi” başlıklı bölümde detaylı olarak ele alınan beş farklı kategori oluşturulmuştur. Bu veriler, betimsel analiz yöntemiyle sistematik biçimde incelenmiş ve içeriksel bütünlüğü sağlayacak şekilde söz konusu temalar etrafında yapılandırılmıştır. Temalar, katılımcıların bilimsel bilgiye,

araştırma olgusuna ve akademik yayın süreçlerine ilişkin algılarını, betimsel analiz yaklaşımı doğrultusunda olduğu gibi ve açıklayıcı bir biçimde yansıtmaktadır. Bu temalar, sanatın özgün doğasıyla bilimsel yöntemin kesiştiği ya da ayrıştığı noktaların katılımcı ifadeleri aracılığıyla görünür hâle gelmesini sağlamaktadır. Her bir tema hem ortak görüşleri hem de aykırı ya da eleştirel yaklaşımları kapsayacak biçimde ele alınmış; katılımcı ifadelerine doğrudan yer verilerek bulguların bağlamsal derinliği artırılmıştır. Aşağıda sunulan beş kategori, sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırmayla kurduğu ilişkiyi disiplinler yaklaşımlarının yanı sıra mesleki birikimleri ve kişisel deneyimleri üzerinden bütüncül bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu bölümde katılımcı ifadeleri doğrudan alıntılanmış, ancak yalnızca anlam bütünlüğünü bozmadan okunabilirliği artırmak amacıyla sınırlı dilbilgisel düzenlemeler yapılmıştır.

4.1. Bilimsel Bilgi, Bilimsel Araştırma ve Bilimsel Araştırmanın Temel Nitelikleri

Bu kategoride “Bilimsel Araştırma” size göre neyi ifade etmektedir ve temel olarak hangi kıstasları içermelidir? Sorusuna örneklemelerin cevaplarına yer verilmiştir.

Katılımcılar genel itibari ile bilimsel bilginin fen bilimlerinde olduğu gibi çeşitli deneyler sonucu elde edilen, verilerin bilimsel yöntemler ile analiz edilerek belirli neden sonuç ilişkisi içinde net ve kişiden kişiye değişmeyen, evrensel olarak dünyanın her yerinde geçerli olan cevaplar üretmesi gerektiği görüşündedir. Araştırmaya katılan akademisyenlerden (K3) “*Bizim gibi sanat ile uğraşan alanlarda bilimsel araştırmanın bir karşılığının olduğunu düşünmüyorum*” ifadesini kullanarak bilimsel araştırmalarda tezler hipotezler kullanarak sebep-sonuç ilişkisinin ispatlanmasının sanatta bir şey ifade etmediğini belirterek, sanat alanında yapılan araştırmaların akademik yükseltmeler için zorunluluktan yapıldığını ifade etmiştir. Güzel Sanatlar Fakültelerinin Yükseköğretim Kurulu’na bağlanması sonucu bu zorunlulukların geldiğini belirterek Güzel Sanatlar Fakültelerinin bağımsız olması gerektiği görüşünü savunmuştur. Araştırmaya katılan diğer bir akademisyen (K4) ise, bilimsel çalışmayı kabaca; planlı ve sistemli bir şekilde verilerin toplanması, analiz edilmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve raporlanması süreci olarak tanımladıktan sonra, “*Bunları biz de yapıyoruz; fakat bizim alanımız bilimsel bilgi üretmiyor. Bizim sonuçlarımız çok subjektif ve bireysel nitelikte*” ifadesini kullanmıştır.

4.2. Akademik Çerçeve ve Sanat ve Bilimin Karşıtlığı ve Ortaklığı

Bu kategoride katılımcılara, üniversitelerde sanat alanında çalışan akademisyenlerin bilimsel araştırma ve yayın yapması gerekli midir? Sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu konuda genel ifadeleri, sanat alanı akademisyenlerinin akademik çalışmalarında, yayının içeriğinde gerekli ise bilimsel araştırma yapılabileceği, ancak bilimin temel kıstasları ile yayın yapmanın zorunlu kılınmasının zorlama, samimiyetsiz ve niteliği düşüren bir durum olarak görüldüğü vurgulanmıştır. Birçok katılımcı yapılan yayınların üniversitelerin istediği kriterleri sağlamak adına zorunluluktan yapıldığı görüşünde birleşmiştir. Sanatçı kimliği göz önüne alındığında bilimsel yayın yapmanın zorunlu olmaması gerektiği görüşünü savunan katılımcılar akademisyen kimliği dolayısı ile akademik yayın yapılmasının önemli bir akademik eylem olduğu fikrinde ortaklaşmaktadırlar. Bununla birlikte, hem sanatçı olarak üretim yapmalarının gerekliliği hem eğitimci olarak donanımlarını arttırmaları hem de akademisyen olarak yayın yapmanın zorlayıcı bir durum olduğunun altını çizmişlerdir. Katılımcılardan (K4) “*Bizim ülkemizde de araştırmacı kimlikte akademisyenler bir de hoca kimlikte akademisyenler, yurt dışındaki gibi iki tür olmalı ama bu bireysel tercihlere bırakılmalı. Yani akademik hayatında yayın*

derken hem metin hem eser üretmeli; ikisi de yayın diye kabul edilmeli [eser ve yayın eşit seviyede] yayın üretmek isteyen insan eserleriyle de üreterek yaşamını sürdürmeli, bunda unvan alma da dahil. Sergi gibi zorunluluk olmamalı ya da iş üretmek isteyen de metin gibi zorunluluk olmamalı. Bunun niteliksel değerlendirmeleri kurullarca yapıldığı takdirde zaten bu denetlenebilir bir şey” ifadesini kullanmıştır. Diğer bir akademisyen (K5) de benzer şekilde bilimsel kriterlere uygun yayın yapılmasının bir zorunluluk olmadığını savunmuştur. “Sanat alanında çalışan çoğu akademisyenin, yayın yapma zorunluluğunun bilimsel kıstaslara göre değil; bilimsel araştırma ölçütlerini temel alıp, kendi alanına özgü esnekliği yaratabilen bir yaklaşımla belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun aynı zamanda tüm araştırmacı ve akademisyenleri koruyan bir ilke olduğunu da düşünüyorum. Ancak sanatın kendi doğasında yer alan öznellik ve özgünlük kavramları, bilimsel araştırma temeline tam olarak oturmadığı durumlarda, sanatın kendi çizgisini belirlemesi gerektiğine inanıyorum. Bu çizginin de plastik sanatlar, dijital sanatlar ve tasarım gibi tüm güzel sanatlar alanlarında görev yapan akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından belirlenebileceği kanaatindeyim” sözlerini ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı (K6) ise “‘araştırma’ her işte var sanat alanında, ama burada önceden belirlediğimiz bir argümanla yola çıkmıyorsunuz; bu yolda bulunan bir şey. Sezgiyle elde edilen bir parça ve yolda değişen bir olguyu da içeriyor. Siz üretiminizi yaparken neden sonuç ilişkisini ya da sonuca gitme ilişkisini oluşturuyorsunuz böyle düşündüğümüzde bu nasıl bilimsel yayına dönüştürülür çok yeni bir şey. Öncesinde çok kafa patlatılmamış bir şey ama niye kafa patlatılmaya başlandı, çünkü sanat okullarını akademinin içerisine aldığımız zaman belirli kriterlerle atamaları ve eğitimleri yapıyorsunuz. Dolayısıyla fen bilimleri alanında istediğiniz kriterleri sosyal bilimlere de uyguluyorsunuz ve sanat alanında da uyguluyorsunuz. Bu bir mecburiyet haline geldi bizde 1980’den sonra; çünkü öncesinde akademi bağımsız olarak özerk bir oluşumdu. Ama kendi bakış açımdan konuşursam yayın yapmak insanın yazın konusundaki ve araştırma konusundaki bakış açısını geliştiren ve derinleştiren bir şey, bunun sanatçıya da katkısının var olduğunu düşünüyorum” şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

4.3. Sanat Alanında Yapılan Bilimsel Çalışmaların Niteliği

Bu kategoride katılımcılara “Sanat alanında yapılan bilimsel araştırma ve yayın çalışmalarının, bilimsel niteliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar sanat alanında yapılmış olan çoğu yayının bilimsellikten uzak olduğunu belirtmişler fakat teknik konularda yapılan yayınların bilimsel araştırmaya daha yakın olduğunu söylemişlerdir. Katılımcılar, yapılan çalışmaların bilimsellikten uzak olmasının büyük oranda alınan eğitimlerde bilimsel araştırmanın doyurucu şekilde öğretilmemesi/öğrenilememesi; bunun yanı sıra sanat eğitimi veren eğitimcilerin bilimsel araştırmanın nasıl yapılacağı konusunda alt yapısının olmaması veya ciddi yetersizliklerinin bulunması ve sanat alanının Yükseköğretim Kurulu ile beraber araştırma alanına yeni dahil edilmiş olması, dolayısı ile sistemin oturmasının zaman alacağı konusunda benzer görüşlere sahiptirler. Akademisyenlerden (K1) sanat alanında yapılan akademik çalışmaların ne ölçüde bilimsel olduğu konusunda görüşünü “bilimle bağlantılı çalışmalar yapılması bekleniyor (üniversitelerden) çözüm yolu olarak fen bilimleri ve diğer bilimler ile ilişki kurularak, sanat araya sıkıştırılmaya çalışılıyor. Resim için tıp, kimya, psikoloji ile bir yerden bağlantı kurarak bilimsel zemine oturtulması önerisinde bulunuluyor ama bunun sanatla ne kadar alakası olduğundan emin değilim” şeklinde dile getirmiştir. Bir diğer akademisyen (K3) “Sanatsal değerliliği kazanmış eserlerin yorumuyla ilgili yapılan bilimsel yayınlar değerlidir. Alanımda (geleneksel sanatlar) çok değerli hocalarımız var. Normal şartlarda bizim haberimiz olmayacak el yazması, eski minyatür, tezhipleri ortaya çıkarıyor ve bunların yayınlarını yapıyor.

Bu tür yayınlar kesinlikle çok faydalı, fakat makalelerin bilimsel niteliği hakkındaki görüşümü şöyle söyleyeyim, mecburiyetten yaptıkları için bilimsel olduğunu düşünmüyorum. Yani yapılan yayınların yarısı bilimsel yarısı puan almak için diyebilirim” şeklinde düşüncesini belirtmiştir. Akademisyenlerden (K5) atölye derslerinde “Çocuklar neye göre not veriyorsunuz dediğinde; evet işçilik bir kriter, emek bir kriter ama yaratıcılık eğer en büyük pay alıyorsa orada ben çok fazla bilimsellikten bahsetmiyorum. Çünkü benim yerime başka biri derse girse onun en yaratıcısı kendi içinde değişkenlik gösteriyor olabilir” ifadeleri ile sanatta “yaratıcılık” gibi kriterler söz konusu olduğunda subjektif bir değerlendirmenin kaçınılmaz olduğunu vurgulayarak, sanatta bireyselliği ve özgünlüğü referans göstererek bu yaklaşımı bilimsel zemine oturtmakta zorlanıldığını ifade etmiştir. Fakat aynı katılımcı disiplinler arası çalışmalar ile bilimsel yayınların yapılabileceğine de vurgu yapmıştır.

Bunun yanı sıra, katılımcıların büyük bir bölümü, yapılan çalışmalarını aşırı ölçüde bilimsel bir temele oturtma çabasının, sanatın yaratıcı yönünü törpülediğini ifade etmiştir. Katılımcılara göre, araştırma eğer bir sanatsal üretimin teknik boyutu ile ilgiliyse bunun bilimselliğe daha çok yaklaştığını ancak araştırmada eserin düşünsel ve sanatsal boyutları ele alınıyorsa bu yönlerin bilimsel çerçeveden uzaklaştığını belirtmişlerdir. Bu noktada, sürece öznelliğin dâhil olduğunu ve bunun da sanat ile bilimsellik arasında doğal bir gerilim yarattığını vurgulamışlardır.

4.4. Sanat Alanında Yeni ve Alternatif (Art Based Research ve Artistic Research) Araştırma Modeli Sunan Yöntemler

Yapılan görüşmelerde katılımcıların gerçek fikirlerini alabilmek adına “Sanat Temelli Araştırma” ve “Sanatsal Araştırma” kavramlarının İngilizce orijinal ifadeleri kullanılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu Art Based Research ve Artistic Research hakkında bir fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Akademisyenlerden (K5) “tezimi yazarken bir enstitünün sanata bakış açısını gösteren bir yorum okumuştum orada buna benzer bir yorumda bulunulduğunu hatırlıyorum” şeklinde soruyu yanıtlarken, akademisyenlerden (K6) bununla ilgili yazılmış olan bir makaleyi okuduğunu ve burada üç çeşit yöntemle sanatsal araştırma yapılabileceğinin anlatıldığını ve bunların nasıl yapılabileceğini açıklamıştır. Katılımcı (K2)’nin “sanat odaklı araştırma (Art Based Research) konusunda bir fikrim yok. Sanat tarihçileri, eleştirmenler sanatsal araştırma yapıp birtakım şeyler söyleyebilirler ama sanat alanından gelenlerin böyle bir şey yaptığını görmedim. Metodoloji kısmı bizde zayıf; zorunlu ders olarak veriliyor fakat eğitimi veren kişilerde de bunun oturduğunu düşünmüyorum. Metodoloji sisteminin sanat alanında oturması için belli bir sürecin gerekli olduğunu düşünüyorum” ifadesi, sanat temelli araştırmanın Türkiye’de sanat eğitimi veren kurumlar için henüz çok yeni bir metodoloji olduğunu göstermektedir.

4.5. Sanatçı Akademisyenlerin Bilimsel Yayın Yapma Zorunluluğu ve Yayımlama Süreçleri

Bu kategoride akademisyenlere sırasıyla şu sorular sorulmuştur; Sanat alanında yapılan çalışmaların yayımlanabileceği yeterli sayıda akademik dergi olduğunu düşünüyor musunuz? Sanat alanında akademik yükseltmeler ve atamalar için zorunlu kılınan indeksli dergilerde bilimsel yayın yapma koşulu hakkında düşünceleriniz nelerdir? Kendi alanınızda bilimsel araştırma ve yayın yapma konusunda önyargı, korku, endişe, kaygı gibi duygular yaşıyor musunuz?

Sanat akademisyenlerinin çoğu, çok fazla sayıda dergi olduğunu fakat nitelik açısından bakılacak olursa yeterince nitelikli dergi olmadığı fikrindedir. Katılımcılar, sanat alanında istenilen kriterlere uygun SSCI veya AHCI dergilerin bulunmasının çok zor olduğu, buralarda yayın kabul

ettirebilmenin çok zor olduğu, dergi bulunsa bile yayınlanma sürecinin hayli uzun olduğu görüşündedirler.

Katılımcıların indeksli dergilerde bilimsel yayın yapma konusundaki genel görüşü bu konuda bir zorlama olmaması yönündedir. Bu konuda katılımcıların genel olarak öne sürdükleri sebepler ise belirli indeksleri olan bilimsel dergiler ile sanat alanında alınan eğitimin uyuşmadığı yönündedir. Aynı zamanda katılımcılar, bu dergilerde bilimsel yöntemler kullanılması gerektiği, sanat akademisyenlerinin her ne kadar yüksek lisans, sanatta yeterlik yapsalar da bu yöntemlere dair alt yapılarının olmadığı ve kendi eğitimleri sırasında bu dersleri aldıkları hocalarının da bu konuda yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Akademisyenlerden (K4) *“bir ressamdan SCI yayın yapması isteniyor mesela bir ressam indeksli dergide ne yapabilir ki”* şeklinde düşüncesini belirtmiştir. Akademisyenlerden (K5) *“şöyle bir kriter var derleme makale olmayacak. Araştırma olacak. Peki o makaleyi yapabilmek için ben ne o alt yapıya sahibim ne o alt yapının gerekliliklerini bana bugüne kadar eğitimini veren bir sistem oldu. Verilen eğitim de makale nasıl yazılır, tez nasıl yazılır anket nasıl yapılır dair ufak bir içerikti”* şeklinde düşüncesini belirtmiştir. Diğer bir akademisyen (K6) *“Yaptığınız üretimin bir sonucu olmalı. Bilimsel yayın, yani fen bilimlerinde öyle, sağlıkta da öyle. Bir şey üretiyorsunuz ve onu o araştırdığınız şeyi geri yayına döküyorsunuz işin seyri öyle. Ya da sağlıkta bir tedavi geliştiriyorsunuz bunu yayına döküyorsunuz gibi. Tabii yayınları okuyorsunuz orada bir eksik görüyorsunuz, ben de şunu yapayım diyorsunuz oradan bir yayınlı yürüyorsunuz. Bizde öyle değil sistem, dolayısıyla da bunun bir anda zorunlu kılmak bence insanların şevkini kırıyor. Bizi alandan uzaklaştıran bir şey, yani Türkiye’de olanı söylüyorum. Tabii ki indeksli dergilerde yayın yapmak güzel olur ama bu bugünden yarına olacak bir şey değil. Eğitimcinin eğitimi diye bir şey var, burada da başladı yavaş yavaş”* ifadesiyle bilimsel araştırma yapmanın ve bunun bir parçası olarak yayın yapmanın akademik bir gelenek olduğu ve bunun sanat alanına yansımaların uzun bir süreç gerektirdiğini belirtmiştir. Akademisyenlerden (K7) ise yayın yapma zorunluluğu konusundaki görüşünü *“Ben insanların bir alanda bir şeye mahkûm edilmesini doğru bulmuyorum”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcıların çoğu, zorunlu kılınan yayın kriterlerinin kaliteyi düşürdüğü görüşünde birleşmişlerdir. Akademisyenlerin, sanat alanında akademik ilerleme konusunda hemfikir olduğu konuların başında; SSCI veya AHCI gibi indekslerin yanı sıra, diğer indekslerin de akademik atama ve yükseltmelerde —gerekirse daha yüksek sayı koşuluyla— kabul edilmesi gerektiği yer almaktadır. Ayrıca, yetkin kişilerden oluşan bir sanat etik kurulu ya da benzeri yapılar tarafından değerlendirilmiş nitelikli sergi ve diğer sanatsal faaliyetlerin de akademik ilerleme ölçütü olarak yeterli sayılması gerektiği görüşü öne çıkmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu, hem akademisyen olarak sanatçı yetiştirme ve kendi eğitici yönlerini geliştirme sorumluluğu, hem de sergi açma ve eş zamanlı olarak yayın yapma zorunluluğu nedeniyle kaygı ve endişe yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bazı akademisyenler, kariyerlerinin başında yayın yapma konusunda ciddi bir baskı hissettiklerini ifade ederken; bazıları ise, indeksli dergilerde kabul görebilecek yöntemleri belirlemenin ve gönderilen yayınların reddedilme olasılığının kendilerinde sürekli bir kaygı yarattığını dile getirmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen bulgular, sanat alanında mevcut akademik sistemin araştırma kültürünün gelişip kurumsallaşması için gerekli koşulları sağlayamadığını ortaya koymaktadır. Her ne kadar son yıllarda üniversite yönetimlerinin akademik kaliteyi artırmaya yönelik çabaları belirginleşmiş olsa da bu çabanın büyük ölçüde rekabetçi ve performans odaklı bir yapıya dönüştüğü

görülmektedir. Üniversiteler, araştırma üniversitesi statüsü kazanmak, merkezi bütçeden daha fazla kaynak temin etmek ve uluslararası sıralamalarda üst sıralarda yer almak amacıyla birbirleriyle yoğun bir rekabete girmiştir. Bu durum, akademisyenler üzerinde ciddi bir yayın baskısı oluşturmakta ve bilimsel yayın üretimi, akademik yükselmenin önünde aşılması güç bir engel olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda, sanat alanında akademik yükseltme kriterlerinin yeniden gözden geçirilmesi; sanatsal üretimlerin, sergi ve projelerin bilimsel yayınla eşdeğer biçimde değerlendirilmesini sağlayacak alan özelinde çoklu ölçüt sistemlerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Araştırma bulguları, sanat alanında görev yapan akademisyenlerin bilim ve bilimsel araştırma olgusuna dair algılarının oldukça farklılaştığını göstermektedir. Bu farklılıkların bireysel deneyimler, akademik geçmiş ve mensup olunan disiplinin yaklaşımları doğrultusunda şekillendiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların bir bölümü bilimsel araştırmayı kurumsal bir gereklilik olarak değerlendirirken; bazıları yaratıcı süreci besleyen bir yapı olarak görmüş, bir kısmı ise bilimsel yöntem ile sanatsal üretim arasında yapısal bir uyumsuzluk olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, sanat alanında bilimsel araştırma kültürünün henüz kurumsal bir niteliğe kavuşmadığını ve bireysel düzeyde oldukça parçalı bir görünüm sergilediğini ortaya koymaktadır.

Sanat ile bilim arasındaki ilişkinin doğasına dair değerlendirmelerde katılımcılar, sanatın sezgisel, özgün ve çok katmanlı yapısının geleneksel bilimsel yöntemlerle bütünüyle örtüşmediğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, bu durum sanatın bilim dışı olarak konumlandırılması anlamına gelmemekte; aksine birçok katılımcı, disiplinlerarası yaklaşımların, yaratıcı araştırma yöntemlerinin ve uygulamaya dayalı bilimsel üretim biçimlerinin sanat alanındaki araştırma kültürünü zenginleştireceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda elde edilen bulgular, sanat alanının geleneksel bilimsel yaklaşımlardan farklı, daha esnek ve yaratıcı metodolojik çerçevelere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Sanatın özgün doğasına uygun olarak geliştirilen, yerleşik bilimsel metodolojilere alternatif bir perspektif sunan “sanat odaklı araştırma” ve “sanatsal araştırma” yaklaşımlarının özellikle lisansüstü düzeyde akademik çalışmalarda daha yaygın biçimde kullanılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Uluslararası akademik camiada, dernekler, enstitüler ve süreli yayınlar aracılığıyla önemli ölçüde kurumsallaşmış olan sanat araştırmaları, önerdiği alternatif yöntemlerle Türkiye’de sanat alanındaki akademik gelişime yeni açılımlar kazandırma potansiyeline sahiptir.

Tüm bu bulgular ışığında, sanat alanında akademik yaşamın bilimsel araştırma ile daha anlamlı ve üretken bir ilişki kurabilmesi için hem bireysel hem de kurumsal düzeyde kapsamlı dönüşümlere ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Üniversitelerin araştırma ikliminin yeniden yapılandırılarak destekleyici bir yapıya kavuşturulması, bilimsel araştırma eğitiminin sanatın doğasına uygun yöntemlerle güçlendirilmesi, yaratıcı araştırma biçimlerinin akademik meşruiyet kazanması ve değerlendirme sistemlerinin sanat pratiğini kapsayacak biçimde esnekleştirilmesi bu dönüşümün temel unsurları arasında yer almalıdır. Bu doğrultuda, lisansüstü düzeyde sanat temelli araştırma yöntemlerine yönelik zorunlu ders içeriklerinin artırılması ve akademik danışmanlık süreçlerinde uygulamaya dayalı araştırmaların daha fazla desteklenmesi önerilmektedir. Sanat alanında çalışan akademisyenlerin araştırma kapasitelerinin artırılması ve özgün bilgi üretiminin teşvik edilmesi, yalnızca akademik ilerleme açısından değil, sanatın toplumsal işlevi ve kültürel üretim bağlamında da stratejik bir önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231–274.
- Borg, E. W. (2009). *The experience of writing a practice-based thesis in fine art and design* (Yayımlanmamış doktora tezi). Leeds Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. https://etheses.whiterose.ac.uk/3745/1/uk_bl_ethos_522924.pdf
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Charmaz, K. (2011). Grounded theory methods in social justice research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (4th ed., pp. 359–380). Thousand Oaks, CA: Sage.
- History. Städelschule. (n.d.). *History*. Erişim adresi <https://staedelschule.de/en/information/history> (Erişim tarihi: 06.05.2025)
- Keser, N & Narin, H. (2017). Sanat temelli bir soruşturma yöntemi: A/R/TOGRAFI. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 193-203.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Neuman, W. L., & Robson, K. (2014). *Basics of social research* (3rd Canadian ed.). Toronto, Canada: Pearson Canada.
- Salman Yıkılmış, M. (2020). Nitel araştırmalarda e-görüşme tekniği. *Trakya University Journal of Social Science*, 22(1), 183–197. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.556296>
- Strauss, A., & Corbin, J. (2014). *Basics of qualitative research techniques* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. (n.d.). *Kurum tarihi*. Erişim adresi <https://msgsu.edu.tr/universite/kurum-tarihi/> (Erişim tarihi: 25.05.2024)
- Taşdemir, B. (2022). Sanatsal araştırmaların bilimsel nitelikleri üstüne: Seçilmiş örneklerle bir değerlendirme. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 16(30), 230–245. (Sayfa aralığı tamamlandı)
- Vogt, W. P., Gardner, D. C., & Haefele, L. M. (2012). *When to use what research design*. New York, NY: Guilford Press.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (3. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi, kurum veya kuruluşun finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Kurul İzni: 01.02.2024 tarih ve 41 sayılı karar, 01.02.2024-843915 sayılı etik kurul onayı Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan alınmıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Doç. Kemal Tizgöl katkı oranı %50, Sanatta Yeterlik Öğrencisi Aysun Başkaya katkı oranı %50.